

SLÆDESPØRET

Nr. 47

Juni 2018

14. årgang



Knud Rasmussen Selskabet

Indholdsfortegnelse

Maud returns home.....	237
Inuk er bedste quilt syerske.....	239
Aataralaas kajaktur.....	240
Hvalalléen.....	245
Brevet der aldrig blev afsendt.....	249
Vores fælles fortid på Kola-halvøen.....	250
Skandinaverne på Kola- halvøen.....	251
Historien om den allerførste Inuksuk.....	252
Kunst i læ af polarcirklen.....	254

Sidste år nåede vi ikke de tre numre af Slædesporet, som vi er forpligtede til. Imidlertid har vi besluttet at dette nummer er det første i 2018. De kommende to numre vil få lidt flere sider således, at vi indhenter det forsømte. Det var den dårlige nyhed. Den glædelige nyhed er, at vi i Hans Engelunds gamle harddisk fandt en artikel oversat fra grønlandsk og renskrevet af Robert Petersen om Aataralaas kajaktur. At vi nu endelig kan bringe denne artikel efter at den i flere år har været gemt væk, er vi meget tilfredse over i og med, at Robert Petersen på mange områder er vores tids Knud Rasmussen.

Slædesporet efterlyser som altid gode artikler, så det er bare med at komme til tastaturet. Emnet er bredt, nemlig Arktisk.

Kilaasi



Forside: I Nanortalik kan man se denne naturlige sten, der af mange bliver kaldt Kununguak (Lille Knud - Knud Rasmussen). Ligbeden er også slænde. Stenen har også et gammelt og mere oprindeligt navn – nemlig Kiinarsivasi som betyder ansigtet.

Foto: Jan Færk

De i artiklerne fremsatte synspunkter er forfatterens egne og dækker ikke nødvendigvis Knud Rasmussen Selskabets synspunkter.

Eftertryk af artikler kun med forfatterens tilladelse
Layout: Ole Birket-Smith
Oplag: 300 eks. ISSN 1603-9246

Maud returns home

Af Susanne Debié

Maud returns home. Overskrift på en ny side, der dukkede op på Facebook. Hvad er det for en klokke, der ringer? Maud, da ikke den Maud, Amundsens gamle skib, der står på bunden af bugten i Cambridge Bay??? og har gjort det i snart 90 år?

Jo, det er sandt. Maud er hævet, er fastgjort på en pram, har gennemsejlet Nordvestpassagen og ligger nu i Asiaat i Grønland og venter nu på, at hun kan bugseres det sidste stykke hjem til Norge.

Hvem er hun, skibet med navn efter den Norske Dronning? Hvordan endte hun i Cambridge Bay?

Vi skruer tiden tilbage til tiden efter Amundsens hjemkomst efter triumfen i Antarktis.

Amundsen rejste på foredrags- tourné i Europa og i USA og blev modtaget med største begejstring overalt, hvor han kom frem. Dog ikke i England, hvor man forsøgte at anfægte hans metoder til at have nået Sydpolen, som han nåede en måned tidligere end deres egen Scott. Scott omkom sammen med sit hold på tilbagereisen fra polen til basen i McMurdo Sound.

Amundsen havde god brug for indtægterne fra sine foredrag, han kæmpede med gæld fra Sydpolekspeditionen med Nansens skib Fram, og skønt han fik hjælp fra sin godgører og landsmand Pedro Christophersen i Argentina og sin familie, var pengene små.

Amundsen holdt fast i, at turen til Sydpolen blot havde været en afstikker i forhold til hans oprindelige plan: at sejle syd om Kap Horn og op i Beringsstrædet og lade sig fastfryse i polarisen og drive med den over Nordpolen. Han måtte derfor have Fram hjem og give hende en overhaling, før ekspeditionen

kunne genoptages.

Efter opholdet i tempererede vande havde Fram dog lidt stor skade, - pæleorm og råd havde næsten fortæret hende og det var ikke økonomisk rentabelt at reparere hende. Amundsen gav derfor i 1916 ordre til at bygge et nyt ekspeditionsskib. Verdenskrigen var i fuld gang, råvarer var dyre og han måtte betale et astronomisk beløb for tømmer og udstyr.

Skibet var færdigbygget i juni 1917 og blev døbt Maud, efter Norges Dronning, med et stykke is: Amundsen udtalte, at hun, altså skibet, ligeså godt kunne vænne sig til sine fremtidige omgivelser.

I juni 1918 afsejlede Maud med kurs nord-
over.

Den oprindelige plan om at gå ind i isen via Beringsstrædet via Kap Horn var frafaldet, i stedet valgte Amundsen at sejle nord om Rusland til Beringsstrædet, - en bedrift som kun svenskeren Nordenskiöld i sit skib Vega i 1878-80 tidligere havde udført. En ikke ufarlig rute, men mindre udsat for tyske ubåde.

Med sig havde Amundsen et par af sine gamle venner og deltagere i Gjøa og Sydpolekspeditionen:

Oscar Wisting, der have fulgt Amundsen helt til Sydpolen, Helmer Hansen, der havde været med i begge ekspeditioner, Frams sejlmand Rønne og maskinchef Sundbeck. Desuden deltog H. U. Sverdrup, den norske oceanograf, ikke at forveksle med Otto Sverdrup, den tidligere chef på Fram. Den øvrige besætning var Tessem, Knudsen og Tønnesen og en russer, Olonkin, der talte norsk.

Amundsen håbede, at kunne nå Beringsstrædet samme sommer, men allerede i september



Maud er blevet hævet og gøres klar til turen til Norge

frøs Maud fast i isen ved Kap Tjeljuskin. Bugten kaldte han Maudhavn, - traditionen tro - tankerne går til det nordlige Canada, i vinteren 1903-05, hvor Amundsen overvintrede med Gjøa i Gjøa Havn på King William Island på rejsen gennem Nordvestpassagen.

I løbet af vinteren måtte Tessem starte en hjemrejse over land på grund af sygdom. Knudsen blev valgt til at følge med ham. De forsvandt på rejsen. Også Amundsen selv havde uheld, han brækkede sin arm og fik en kulilteforgiftning af en defekt petroleumslampe. Skønt han kom sig delvist over begge dele, var han svækket.

Først i begyndelsen af september 1919 fik Maud vristet sig fri af isens greb, men allerede i samme måned frøs hun fast igen for en ny overvintring ved Ajon-øen. Tiden brugte besætningen på videnskabelige målinger og indsamling af flora og fauna. Der var desuden her livlig kontakt med lokalbefolkningen, der kom til skibet for at handle. Højt i kurs var mel, tobak, sukker og the, - Amundsen blev betalt med mammut stødtænder og skind.

Således forsinket mente Amundsen, at han skyldte omverdenen, at oplyse hvor Maud

befandt sig, og han sendte Helmer Hansen og Wisting ud på en lang slæderejse med det formål, at køre til en telegrafstation og fortælle om ekspeditionens status. Med på rejsen var Tønnesen, der havde fået nok af ekspeditionslivet. Han blev hos en russer på Sibirisk Nordkap, som lovede at hjælpe ham hjem til Norge. Wisting blev senere efterladt og Hansen kørte alene til Anadyr i Beringsstrædet og kom i telegrafforbindelse med Norge. Da han havde fået svar, kørte han den lange vej tilbage til Maud efter at have samlet Wisting op på vejen. Rejsen tog over 6 måneder.

Maud klarede overvintringerne godt. Hendes skrogform gjorde, at hun ikke blev skruet ned i pakisen, men blev presset ovenpå. Alligevel havde hun taget nogle knubs, så Amundsen besluttede at sejle til Nome for en overhaling af skibet, i stedet for at sejle ind i pakisen og drive med polarstrømmen over Nordpolen som planlagt. I Nome afmønstrede 3 af Amundsens bedste folk, så da han stævnede ud efter et kort ophold, var de kun 4 tilbage ombord. Straks efter frøs Maud fast i isen i Beringsstrædet og måtte tilbringe sin 3. vinter der. Da hun endelig kom fri af isen i juli 1921, var tiden forpasset til at forsøge

endnu engang, og Maud satte kursen mod Seattle for en grundig overhaling. Amundsen rejste derfra til Norge, men vendte tilbage i 1922, for dog snart efter atter at rejse hjem til Norge.

Wisting havde fået ny besætning ombord og forsøgte endnu engang at sejle ind i pakisen. Det lykkedes ikke at komme med isdriften og i 1925 sejlede Maud atter ind i Nome. Her blev hun beslaglagt som betaling for ubetalte regninger i forbindelse med overhalingen i 1920. Det lykkedes at få betalt gælden, men ved senere anløb af Seattle blev hun igen beslaglagt.

Amundsen var konkurs.

Maud blev solgt til Hudson Bay Company og omdøbt til Baymaud. Hun gjorde tjeneste som forsyningskib på den Nordvestlige kyst af Canada og USA, senere som radioskib og depot. Hun sank som bekendt ved Cambridge Bay Nunavut.

I 1990 købte Asker Kommune vraget for 1 dollar og fik regeringens tilladelse til at bjerge vraget. Denne tilladelse udløb dog efter 20 år, og nye forhandlinger måtte til, før Maud blev løftet fri og placeret på prammen, der nu er undervejs til Norge. Forhåbentlig finder hun et nyt hvilested i sit hjemland, efter 100 år i Arktis.

Kildehenvisning

[www.facebook/ Maud returns home](https://www.facebook.com/maudreturnshome)

[www.wikipedia the free encyclopedia](https://www.wikipedia.org/wiki/Maud_returns_home)

www.maudreturnshome.no

Huntford, Roland, Roald Amundsens opdagelsesrejser i billeder. Forlaget Komma 1987

Amundsen, Roald. Nordøstpassagen. Forskellige udgaver

Inuk er bedste quilt syerske

Veronica Puskas fra Kivalliq vandt første præmien ved en kanadisk national quilt mønster konkurrence.

Det arbejde Veronica Puskas vandt konkurrencen med kalder hun ”Styrkens Søjler”. Det er inspireret af et gammelt fotografi af hendes mor og bedstemor taget ved Meliadine River i nærheden af Rankin Inlet i 1950.

Puskas siger, at quiltet er en måde at hædre hendes bedstemor på, men det er også en hjælp til at overvinde vanskelige tider:

”Jeg håber at opmuntre folk der går igennem vanskelige tider. Ved at lave et kunstværk eller gøre noget for at gøre noget smukt, gennemgår man en kartasis (sjælrensende proces)” siger hun. ”Det kreative arbejde hjælper med at håndtere følelser og smerte”.

Veronica Puskas har også fortalt en sælsom historie fra sit liv. Kort efter hendes mor var død, hørte hun en stemme (den kom ingen steds fra) indtrængende bede hende om at tage sit eget liv. Puskas advarer folk om at lytte til den slags stemmer. ”De taler ikke sandt” siger hun.

Kivalliq regionen er beliggende på sydsiden af Hudson Bay og er kendt fra Knud Rasmussens 5. Thule ekspedition. I dag et administrativt distrikt under selvstyremrådet Nunavut.



Veronica Puskas foran et af sine kunstværker

**Aataralaas kajaktur ved overgangen fra
1800-tallet til 1900-tallet**
**Hans egen beretning til Knud Rasmussen gengivet fra
H.C. Petersens renskrift**
Af Johannes Rosing
Oversat af Robert Petersen

Indledning af Robert Petersen

Johannes Rosing, Aataralaa, 'kære lille morfar' som vi alle kaldte ham, var søn af udligger i Kangaamiut, Peter Frederik Rosing, og hans kone, jordemoder Karoline, f. Petrusen fra Paamiut distrikt. Under moderens jordemoderuddannelse på Rigshospitalet, boede familien i København. Hans farfar var Hans Rosing, købmand i Ilulissat. Men han var født i London. Familien kom i 1882 til Kangaamiut, hvor Peter Frederik, lokalt benævnt Inungasoq, 'ham med den grønlandske levevis - og grønlandsk tale', forblev på stedet til sin død i 1911. Karoline døde i 1901.

Johannes blev født i Qeqertarsuatsiaat /Fiskenæsset, Nuuk distrikt. Som ung boede han i Kangaamiut, lidt nord for Maniitsoq. Han blev en ganske habil kajakroer og sælfanger. Men han fik udliggeruddannelse og lærte også bødkerfaget, og virkede også som udstedsbestyrer i en del af perioden. Han blev gift med Lise, f. Heilmann (1866-1946), Aanaralaa, 'kære lille mormor'. Min mor blev født i 1898, i Maniitsoq, og da denne historie fandt sted, var hun ét år gammelt. Aataralaa døde i 1942, og Aanaralaa i 1946. betegnelserne 'Aataralaa' og 'Aanaralaa' blev brugt af alle i Maniitsoq, dog først efter, at de var blevet bedsteforældre. På det tidspunkt, der fortælles om her, var de logerende hos - vel - Lises familie. Dengang markeredes enkestænd uden for de herrnhutiske menigheder med sort hårbånd, og nogen har erstattet Lises blå hårbånd med sort. Helene Alaufesen i Nuuk fortalte mig engang, at hendes mor var løbet til huset, da Aataralaa kom hjem, og gav Lise hendes blå hårbånd tilbage.

I 1902 kom "Den danske litterære Grønlands-ekspedition" også til Maniitsoq. Knud Rasmussen, der havde hørt om denne usædvanlige historie, bad ham nedskrive den, og det er denne fortælling, der er oversat her. I Knud Rasmussens renskrift er enkelte sætninger blevet ændret lidt, dog uden at ændre indholdet. Men jeg foretrak at gå ud fra HC's version sammenlignet med Aataralaa's egen håndskrevne version. H.C. fik manuskriptet ved Knud Rasmussens families elskværdighed.

Denne historie er et par gange kommet på dansk. Harald Moltke har i sin bog Livsrejsen (Kjøbenhavn, 1936) gengivet begivenheden, uden tvivl på grundlag af Knud Rasmussens mundtlige gengivelse. Men den er ret upræcis med en række detaljer. Axel Ahlman har også i sin bog på svensk Sommervatten och Vinterhav (1957) en meget kort version af den samme historie. Det er klart, at Ahlmans version er tredjehåndsberetning. Den udkom på dansk samme år under titlen Fra Øresund til Thule.

Således oplevede morfar sit private 'århundredeskifte' alene ude i Davisstrædet. I Maniitsoq med ca. 380 indbyggere, var en fanger, der ikke kom hjem fra fangst, en trykkende oplevelse. Nytårsdag 1900 blev ikke fejret på dagen, når en børnefamilie blev ramt af sorg. Først dagen efter om aftenen, da morfar kom hjem i god behold, kunne man fejre begyndelsen af årene, der blev skrevet med 1900.

Aataralaas egen beretning

Da jeg begyndte at kunne huske ting i min barndom, havde jeg en barnekajak, men jeg

kan ikke huske, hvornår jeg fik den. Allerede som dreng, kan jeg huske, at jeg øvede mig med stor glæde. Inden jeg blev konfirmeret, fik jeg harpun og andet tilbehør. Jeg øvede mig i at fange sæler. Jeg prøvede at efterligne det, jeg så andre gøre. Da jeg kom ud af skolen, brugte jeg min tid på at sejle rundt i kajak, med stor iver. Og jeg var ude i den, når vejret ikke var helt slemt.

Da jeg var 22 år gammel, søgte far en stilling for mig, og jeg blev udstedsbestyrer, selv om jeg ikke var så dygtig. Jeg prøvede at lære opgaverne så meget som muligt, og jeg prøvede at lære at bødkerere. Så vidt muligt kom jeg også ud med sælfangerne, og inden aften skyndte jeg mig hjem. Min løn var jo ret beskednen. Men det kunne suppleres ganske godt fra mit udbytte som kajakfanger.

Efter 13 år som udstedsbestyrer, og de senere år med underskud,* anmodede jeg om at blive håndværker, og da det blev bevilget, blev jeg bødker i Maniitsoq. Men jeg beholdt min kajak, og uden for arbejdstid var jeg ofte ude, og kunne da også skaffe udbytte til mine børn.

På den måde gik årene.

Så kom dagen, den 31. december 1899. På denne dato havde vi altid fri. Hos familien plejede vi at invitere vore nærmeste til kaffe tidligt om morgenen. Jeg blev budt på kaffe ca. kl. 2, og jeg glædede mig meget til at skulle komme ud i kajak om morgenen. Der var en svag vestenvind med spredte skyer, men det så ikke ud til noget dårligt vejr.

Jeg havde min kajak på ydersiden af Maniitsoqøen, og jeg gik ud til stedet inden det blev helt lyst. Nogle dage i forvejen havde vi også fri, og da jeg var ude i kajak, kunne jeg ikke komme helt ind til kolonien på grund af tyndis, og jeg anbragte min kajak der. Da jeg nåede frem, kom jeg straks ud i det åbne hav, jeg foretrak at komme ud af øernes læ. Når der er isfrit derude, er der

ofte bølgegang, og det gjorde det lettere at bruge harpunen.

Så roede jeg bort fra land. Jeg var alene på havet. Egentlig mødte jeg en enlig kajakmand, men da han ikke ville længere ud, roede jeg for mig selv. Der var sortsider (grønlandssæler) hist og her, men jeg kunne ikke harpunere nogen, da de var urolige, og kiggede rundt hele tiden, og det var vanskeligt at ro til, da bølgerne kom over kajakdækket. Da jeg ikke kunne fange noget, og det gik hen imod aftenen, vendte jeg hjemad, da jeg vidste, at der ville være gudstjeneste på denne dag.

Mens jeg roede ind, kunne jeg se sne-tykning komme nærmere fra sydvest. Men da jeg ikke følte nogen fare, roede jeg i ro og mag. Jeg var ikke så langt fra land, da sne-tykningen indhentede mig. Vinden lagde sig; men nu kunne jeg ikke se noget land. Men nærmere land stødte jeg på [drivende] tyndis. Jeg ændrede retningen og fulgte kanten af isen.

Mens jeg således roede, dukkede der en klapmyds op lige foran mig. Selv om jeg meget gerne ville komme hjem med fangst, blev jeg betænkelig. Efter en kort overvejelse, roede jeg til, og kastede min harpun. Men mit mål, at klippe rygraden over, mislykkedes, og den kom under vandet efter nogen sprællen. Min harpun kom op, og jeg tog den; men min harpunblære blev trukket efter sælen. Den kom op nogle gange; men før jeg ville nedlægge den, ville jeg først undersøge, om



Klapmyds med den karakteristiske oppustelige blære på hovedet.

jeg kunne klare tyndisen. Jeg prøvede at forcere isen, men den var for tyk. Jeg roede tilbage, og så, at sælen fortsat var på samme plads. Men jeg opgav den, da det var ved at blive mørkt, for hvis jeg dræbte den, kunne jeg ikke bugsere den hjem på grund af isen. Jeg vendte den ryggen, for at prøve at komme i land, før det blev helt mørkt.

Men derved opdagede jeg ikke, at den lette vind var drejet, og jeg troede, at jeg fortsat roede mod land. Mens jeg var i gang, blev det helt mørkt, og jeg vidste, at menigheden ville vente på mig, før gudstjenesten kunne begynde.

Nu begyndte jeg at sætte farten op, men det var til ingen nytte, og tilmed begyndte det at blæse op og det blev koldere. Når jeg indimellem standsede lidt for at lytte, kunne jeg kun høre vejrets sus og bølgernes brus.

Da jeg således roede uden at finde land, blev jeg bange for, at jeg var roet forbi Maniitsoqøen, og jeg vendte om. Da der stadig væk gik meget lang tid uden ændring, blev jeg usikker og regnede med, at min sidste time var kommet.

Jeg strammede på løbesnorene ved pelsens åbninger, sådan som vi plejer i blæsevejr, så der ikke var utætheder. Jeg blev bange, da jeg midt i mørket og snestormen var kommet i alvorlig fare. Hvis jeg ikke ville dø, ville jeg alligevel være i alvorlige vanskeligheder. Jeg blev hele tiden ramt af stormbølger, som jeg jo havde oplevet før. Den fare, jeg vidste, var, at jeg ikke ville kunne klare den, hvis kajakåren blev vredet ud af mine hænder. Hvis jeg ramte et skær, eller bølgerne slog mig mod strandens klipper, ville der komme hul i kajakens skindbetræk. Jeg var især bange for at synke levende i en vandfyldt kajak.

Jeg blev plaget af tunge tanker, da jeg tænkte på min kære kone med tre børn, og vi havde endnu ikke eget hus og var logerende. Jeg skyldte tilmed stadig væk resterne af mit underskud. Det var den sørgeligste del af

mine tanker. Men det gjorde, at jeg ikke ville overgive mig til døden, men bruge alle mine kræfter til at forsvare mit liv. Jeg ville prøve alle muligheder, indtil jeg ikke kunne mere. I denne svære tid vendte jeg til den, der kunne hjælpe i alle situationer, sådan som kristne jo gør, bad ham om hjælp og fornyede kræfter.

Der gik meget lang tid med disse anstrengelser, og til sidst kom søvnigheden over mig. Det var en af de sværeste oplevelser. Med åbne øjne drømte jeg, at jeg var i et lunt hus, hvor jeg havde det godt med mine børn. Og lige med et blev jeg vækket af noget ubehageligt koldt nede i vandet. Med anstrengelser fik jeg kajakken vendt på ret køl. Jeg må undre mig over, at jeg fortsat holdt mit greb om åren. Det fortsatte hele natten, og måtte forhindre kajakken i at vende rundt. Jeg havde megen nytte af at have lært kajakvending. Natten var den længste, jeg havde oplevet. Det eneste lys, jeg kunne se, var morilden, men de gav mig kun forskrækkelse.

Midt i håbløsheden hørte jeg en flok havlitter flyve skrigende forbi. Det mindede mig om, at jeg ikke var helt alene. Det var en skøn lyd, så dejlig (som lyden af mange mennesker). Jeg måtte hele tiden holde balancen ved at vrikke med åren, sådan som vi gjorde i kajakvendingsøvelser.

Jeg drev nu med blæsten fra siden, da jeg hørte en stor bølge komme nærmere lidt på vindsiden af mig. Lyden mindede mig om et stykke træ, der stukket ned i tør sne vrides rundt med knirkende lyd. Da den kom forbi mig bag kajakken, kom jeg op på overfladen, og måtte få vandet fra øjnene og munden. Denne lyd passerede forbi mig, og snart kunne jeg ikke høre den længere. Men det mest øredøvende var pelshættens løbesnor. Kort derefter kom der vindstød foran mig, og jeg måtte vende ryggen til vinden, for det blev vanskeligt at holde det ud. Vinden var meget kold, og sneen ramte mit ansigt hårdt. Det var heller ikke godt at have blæsten i ryggen, og jeg vendte mig, så jeg fik vinden

fra siden.

Med ryggen til vinden fik jeg den fornemelse, at vinden drejede, men da jeg vendte mig om, kom vinden stadig væk forfra. Nu roede jeg i ring, og den gav mig fornemmelse af, at jeg er kommet på læsiden af en ø.

Mens alt dette foregik, kunne jeg se noget hvidt foran mig. Da jeg så mig for, kunne jeg se noget, der lignede en kirkebygning. Jeg søgte nu ly bag noget, der lignede Maniitsoq kirke, men der var ingen vinduer, selv om jeg kunne se forhøjninger, hvor der skulle være vinduer. Jeg tog mig sammen, og prøvede at støde til den med forstævnen, men jeg kunne ikke støde til den. Jeg kunne se forstævnen med det hvide noget i baggrunden. Forundret kunne jeg drive lidt bort fra den, og når jeg så nåede lidt væk, kunne jeg se, at den var hvid helt til toppen, og når jeg roede frem igen, kunne jeg alligevel ikke nå den. Når jeg drev langs med den til gavlen på læsiden, roede jeg frem, og stoppede igen uden at støde til den. I den situation forlod ængstelsen mig. Mine tanker om min familie forlod mig, og jeg var ikke længere bange for at dø.

Mens alt dette stod på, mærkede jeg at havets bevægelser blev livligere. Jeg så, at der kom lidt lysning vest for mig. Men det gik op for mig, at lyset kom fra østsiden, uden at jeg kunne se land. Jeg opdagede at de store bølger og dønninger ikke kom fra landsiden. Så vendte jeg kajakken, og roede i retning af land, for at få varme, da jeg frøs frygteligt. Men jeg var stadig væk under sydvestvinden. Jeg følte mig så sikker, at jeg sagde til mig selv: 'Derinde venter en kop kaffe på mig!'

Nogen tid senere kunne jeg gennem snetykningen se noget land. Først troede jeg, at det var øgruppen Naajarsuit vest for Maniitsoq. Jeg roede i samme retning hen over bølgerne af alle kræfter. Jeg var jo også gennemblødt. Men efter nogen tid syntes jeg ikke, det kom nærmere. Det blev lyst uden at det syntes at komme nærmere.

Der gik lang tid på den måde, men så kunne jeg se et stykke blå himmel over landet. Så genkendte jeg Taateraatsfeldet** i bunden [af den synlige del af] Evighedsfjorden, Kangerlussuaq. Jeg roede i retning af den. Da jeg førhen havde boet i Kangaamiut, opdagede jeg, at jeg var langt ude til havs ud for Kangaamiut. Fra Maniitsoq er der 8 (danske) mil til Kangaamiut (ca. 60 km). Jeg var drevet så langt i løbet af natten. Lige som jeg tydeligt kunne genkende landskabet, kom jeg til bølgerne af østenvinden ud af Evighedsfjorden, mens det for mig fortsat blæste sydvest. Jeg følte mig meget nedtrykt, da jeg skulle ro mod kraftig modvind. Men jeg roede alt det, jeg kunne, og holdt øje med mit mål, da jeg gerne ville ro på vindsiden af det store skær tæt syd for Qasigissat. Efter nogle anstrengelser kom jeg forbi det på vindsiden. Tæt på det, vi kaldte for Qeqertaq Avaluq, følte jeg mærkelig tilpas, som om mine sanser blev sløvet, men ikke ret længe.

Langt om længe nåede jeg land, og efter mørkets frembrud kom jeg til Kangaamiut. Da både far og mor endnu havde det godt, gav jeg dem både forskrækkelse og glædelig overraskelse. I sikkerhed tog jeg min fugleskindspels af, og det hang bare i laser. Det var dejligt at komme i tørt tøj. Min familie beklagede sig over ikke at være forberedt, og var helt forvirrede. Så sagde jeg til dem: 'Nu er jeg ikke i fare længere, giv mig hellere noget at spise, jeg er skrupsulten.' På den måde tilbragte jeg 1. januar 1900 sammen med mine forældre i Kangaamiut. Det var et usædvanlig mærkeligt tilfælde, at jeg kunne tilbringe denne nytårsdags aften sammen med mine gamle forældre, uden at have set dem i 15 år. Jeg holdt mig vågen til sen aften, men da jeg lagde mig i seng, kunne jeg ikke falde i søvn, jeg tænkte på, at min kone og børn begråd mig.

Men det gik hen mod morgenen, men jeg hørte ikke, at vækkeuret ringede klokken fire. Jeg stod op klokken fem, og ville ro hjem kokken otte.



Kangaamiut mellem 1889 og 1909. Foto: Th. N. Krabbe

Længe før det blev lyst, tog jeg af sted sammen med min lillebror og en anden god fanger fra Kangaamiut. Det var fint vejr, selv om der var østenvind og fortsat bølgegang. Ved mørkets frembrud kom vi til Maniitsoq. Jeg var jo stadig væk noget udmattet og forsinkede mine rejsefæller.

Der blev stor glæde i Maniitsoq, da jeg kom frem. Der kom pludselig mange mennesker, da jeg kom ud af kajakken. De gav mig hånden, og de afskød salut med deres geværer. Til sidst kom jeg til det hus, hvor vi boede, og det var også fyldt med mennesker.

Jeg banede mig mellem alle disse til min kone. Hun sørgede endnu, og turde næsten ikke tro det, og blev siddende på briksen. Da jeg kiggede på børnene, blev også mine øjne fyldt med tårer, og jeg sagde til hende: ”Nu giver Gud mig for anden gang til dig!” Det var et meget bevæget øjeblik, da jeg kom tilbage til hende, som jeg kæmpede for livet for at komme tilbage til.

Først den 2. januar begyndte man i Maniitsoq at fejre nytåret. Dagen før, der skulle have været glædens dag, var de ængstelige for mig. Man fortalte mig, at man afskød kanonerne ved mørkets frembrud for at lede mig hjem. Men jeg hørte ikke det mindste for blæsten. Da vinden slog om, havde jeg jo roet udefter. Da jeg den næste dag kom til ro, føltes sædebenet adskilt, fordi der kom buler på begge sider af halehvirvlerne. I flere dage gik jeg med besvær.

Således ender min beretning om denne kajaktur.

* Morbror Svend fortalte mig engang, at man i Maniitsoq mente, at sælspek fra Atammik, hvor morfar var udstedsbestyrer, lå meget længe i det fri, så trannet faktisk løb ud, før hele forsendelsen blev vejret.

** Stednavnet var ulæseligt, men det var Taateraas, når morfar fortalte om det. Denne version er ikke tidligere udkommet på dansk.

Hvalalléen

Inuit kulturens storblåede bygningsværk

Af Claus Overskov

Traditionelle inuit kulturer var baseret på nomadiske samfund og som sådanne overvejende immaterielle. Indenfor et bosættelsesområde migrerede befolkningen omkring mellem sommer og vinter bopladser. Ligesom man flyttede hjemsted når det blev for småt med fangststyr på de tilvante fangstpladser. Der kunne være mange år mellem sådanne folkevandringer, men nomadisk vil jeg alligevel tillade mig at kalde denne praksis. En nomadisk livsførelse indebar, at familien ikke kunne slæbe omkring med alverdens habengut. Man begrænsede den materielle produktion til det højst nødvendige, til det man nemt kunne tage med på farten, og det man kunne få for hånden på stedet. Boligen samt transportmidler var sådanne forhåndenblivende produktions effekter. Var den materielle kultur hos inuit således begrænset rent kvantitativt, var der ingen grænser for kreativitet og kvalitativ innovation. Enhver, der har set den traditionelle grønlandske kajak, østgrønlandsk brugskunst, Nunivak maskerne eller Iglulik sy kunst, vil give mig ret i, at man her står overfor en forfintet og formfuldendt æstetik. Hertil kommer hele den åndelige kultur bl.a. kendt gennem Knud Rasmussens mange fremstillinger af inuits myter og sagn, fortællinger fra Alaska, Canada og Grønland. Inuit beboelsesområder var endvidere tyndt befolket, hvor befolkningen sjældent kom op på over 200 personer.

I en sådan kultur skal man ikke forvente at finde monumentale arkitektoniske bygningsværker, ikke des mindre var det netop hvad den russiske etnograf Michael Tjlenov støtte på i 1976 på Tjukotka halvøen.

Et uventet øjeblik i menneskenes historie

Michael Tjlenov fortæller, at det var et tilfælde man fandt hvalalléen. Han var leder af et videnskabeligt hold, der kortlagde forladte bebyggelser fra det nittende århundrede i Siluk bugten (Ådsels-bugten) på øen Yttygran i det nordlige Tjukotka. En sen aften gik han og en af de lokale efter nogle benzindunke de havde opmagasineret i en nedlagt bygd. Tjlenov gik sig en lille tur, da han pludselig så en allé af hvalben foran sig. Han vidste med det samme, at dette var noget særligt og navnet hvalalléen opstod i hans tanker. Pludselig kom en hermelin frem fra en af hvalkranierne. Normalt er hermeliner meget sky men denne her blev stående og så nysgerrigt på den uindbudte gæst. Tjlenov opfattede hermelinen som stedets vært



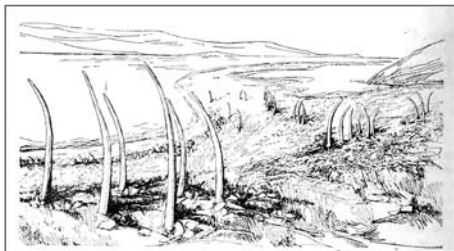
Michael Tjlenov i 1989.

og han spurgte den, om han måtte kalde monumentet for hvalalléen. Hermelinen stod stille løftede så halen og forsvandt i adstadigt tempo. Det tog Tjlenov som en bekræftelse og i dag er stedet kendt under det navn som et af de ti mest interessante turistmål i russisk Fjernøsten.

Bygningsværket

Konstruktionen af hvalalléen afslører hvilken imponerende ingeniørkunst datidens arktiske beboere havde. Hvordan de med relativt få redskaber kunne udføre et så storslået bygningsværk i permafrost omgivelser er et mysterium.

Hvalalléen strækker sig en halv kilometer langs stranden, hvor der står opstillet dusinvis af mægtige over fem meter høje kæbeknogler af grønlandshvaler. Kæbeknoglerne står enkeltvis, to ad gangen, eller i større parallelle ansamlinger. Øverst på knoglerne er der indhak og gennemboringer. Herud over er der over 50 hvalkranier, der er fordelt parvis i grupper på fire i en lige linje. Kranierne er gravet ned i grus underlaget med den smalle snudeende mens de brede og massive nakkeender hæver sig højt over grunden. Også i kranierne er der boret huller. Hvalalléens bagerste del står ved foden af en stenet bakke. På denne bakkeskråning fandt arkæologerne omkring 150 kødgrave. Normalt finder man lige så mange kødgrave



Hvalalléen som arkæologer har gengivet den.

som der er huse på bopladsen - altså en ti-femten stykker. En jævn og lige stenbelagt vej fører fra Hvalalléen og op over bakken med kødgravene. Vejen slutter ved en bred rund plads, omgivet af en krans af store stenblokke. I den ene side af kransen er indføjet en hvid sten. Dette punkt er det højst beliggende i komplekset der udgør toppen af en pyramide. Pyramidens grundvold dannes af de grupper af hvalkranier, der strækker sig langs kystlinjen.

Bygningsværket tilhører den sene punuk kultur omkring 14-16 århundrede.

Et gådefuldt bygningsværk

Hvalalléen rummer mange gåder og har derfor sat grå hår i hovedet på manganen etnograf eller arkæolog. Intet tyder nemlig på, at her har været en permanent boplads og hvorfor så de mange kødgrave med mad til mennesker og hunde. Der er ingen rester af hvaler på stranden så alt tyder på, at hvalerne er dræbt et andet sted og transporteret til Siluk bugten. Knogler fra hvalkæber, der er sat i jorden, kender man fra mange steder. De blev bl.a. anvendt til kødstativer eller stativer til konebåde og kajaker. Imidlertid er sådanne kød og båd stativer aldrig højere end halvanden til to meter. Hvalkæbebenene på Siluk bugten er 5 meter høje og må derfor have haft en anden funktion.

Hvad man er enige om

Etnografer, eskimologer og arkæologer er enedes om, at Hvalalléen har været et kultisk anlæg. Her har inuit fra forskellige bopladser samledes omkring en kult og dermed forbundne kultiske handlinger som vi desværre intet aner om i dag. Vi kan gætte, fantasere og drømme om, hvad der



Hvalalléen med delvist hvalkranie i forgrunden. I baggrunden ses gennemborede kæbeknogler.

foregik her på dette sted dengang kulden udfoldede sig, men det forbliver alt sammen spekulationer. Man har f.eks. forestillet sig, at indhak og gennemboringer øverst på kæbeknoglerne har været brugt til at fastbinde kultiske genstande eller offergaver. Gennemboringerne på hvalkranierne derimod har sikkert tjent til fastgørelse af liner ved transport op af stranden. Heller ikke her har der været en stor permanent boplads, men der har været en midlertidig stor forsamling af mennesker på stedet. Det vidner de mange kødgrave om.

Samfundet

På den asiatiske side af Bering strædet udvikledes flere på hinanden følgende subsistens kulturer fra omkring 2500 år siden. De vigtigste af disse kulturer kaldes forholdsvis den gamle Beringshavkultur og

punukkulturen. Punuk kulturen blomstrede fra omkring 800 til 1300 efter vor tidsregning. Karakteristisk for disse kulturer var fangst på de store havpattedyr, hvalrosser og hvaler. Hvalfangsten kunne lade sig gøre gennem samarbejdet mellem flere personer og brug af store havgående konebåde. Hertil kom egnet fangst udstyr f.eks. fangstblærer og harpuner. Handels forbindelser vestover og syd på bragte bl.a. jern til disse ellers så isolerede egne.

Disse mennesker boede i større bygder men migrerede på samme tid over store afstande og de er derfor blevet kaldt fastboende nomader. Nogle forskere mener, at et sådan samfund har været hierarkisk modsat de historisk kendte inuit samfund, der alle var egalitære. Man har ikke ment, at det har været muligt at samarbejde om hvalfangsten med en flad samfundsstruktur. Imidlertid er det vel ikke udelukket, at der kan have været forskellige

organisationsformer på flere niveauer. Jeg mener, at fordi hvalfangsten måske krævede en hierarkisk ledelses struktur behøver det ikke gælde for hele samfundslivet og i alle situationer. Omkring år 1000 voksede Thule kulturen organisk frem af dette miljø. Fangst på de store havpattedyr var stadig vigtig men nu kom sælfangsten også til sin ret.

Kulturen og Hvalalléen

Den periodiske sammenstimling af mange mennesker omkring Hvalalléen peger i retning af, at der har eksisteret en eller anden form for forbund mellem flere grupper af inuit som mødtes her. Var det et forbund af jægere, et handelsforbund, eller slet og ret et religiøst forbund? Et sådan forbund har af sikkerheds grunde ikke kunne mødes på hinandens bopladser. Et handelsforbund og et jægerforbund ja – men næppe et krigerforbund. Mit bud er, at komplekset i Siluk bugten var et mødested for en politisk alliance bestående af løst organiserede fangersamfund. Hvalalléen var neutral grund – hvor man kunne mødes omkring bestemte ritualer, hvis symboler og ritualer knyttede grupperne sammen. At man som altid når jægere har mødtes også har diskuteret fangst og jagt forhold er givet, ligesom det er sandsynligt man har handlet med hinanden eller praktiseret den institutionaliserede gaveudveksling, der er så almindelig i inuitkulturerne. Dog forbliver et sådant scenarie kun en mulighed, vi ved faktisk intet konkret om betydningen af mødestedet.

Thule kulturen erobrer Arktis

Thule kulturen voksede frem af punukkulturen men modsat Beringshavkulturen og punukkulturen bredte Thule kulturen sig

hurtigt imod vest, sammen med en vestgående folkevandring. En klimaforandring med issmeltning af havisen ud for kysterne mod ishavet medførte længerevarende perioder med åbent hav i årets lyse tid. Dette bevirkede, at bestanden af bardehvaler der søgte gennem Bering Strædet øgedes på samme tid. Overflod af hvaler har helt klart været en positiv fødsels hjælper for Thule kulturen. Større koncentrationer af hvaler betød større koncentrationer af mennesker der levede af hvalerne. De store koncentrationer af mennesker har muligvis været en af mange komplekse faktorer der satte gang i folkevandringerne østover. En folkevandring, der først stoppede, da man nåede Grønlands Østkyst.

Thule kulturen og Knud Rasmussen

På baggrund af samstemmende fund i Thule distriktet og arktisk Canada under 5. Thule ekspedition anvendte Therkel Mathiassen begrebet Thule kulturen som dækkende for pågældende og samfaldende kultur æra. Betegnelsen anvendes i dag internationalt om den seneste periode af den forhistoriske eskimo kultur i Nordalaska, Canada og Grønland. Imidlertid har Thule kulturen sit afsæt på den russiske side af Bering Strædet.



Brevet der aldrig blev afsendt Eller den ejendommelige fortælling om et brev til Knud Rasmussen der aldrig blev sendt og aldrig siden åbnet

Af Erik Winther

Historien tager sin begyndelse da civilingeniør Victor Valdemar Parsøe hjælper Knud Rasmussen der er i gang med forberedelserne til 7. Thuleekspedition. Efterfølgende sender Knud Rasmussen Victor Parsøe et eksemplar af "Den Store Slæderejse" med en tak og en tilegnelse samt datoen 24. juni 1933.



Brevet, der aldrig blev afsendt.

Knud Rasmussen måtte som bekendt afbryde arbejdet med ekspeditionen på grund af sygdom. I Danmark indlægges han på Gentofte sygehus. Parsøe synes han ville skrive til den syge polarforsker og ønske ham god bedring. Som sagt så gjort og den 22. december gik han ned med brevet for at putte det i postkassen.

Pludselig så han noget der fik ham til at standse. På en avisstander kunne han læse dagens frygtelige nyhed – Knud Rasmussen var død. Brevet tog han med hjem igen og lagde det i en skuffe. Der lå det uåbnet indtil han døde. Brevet og bogen fra Knud gik i arv, indtil det hele endte på en aktion hvor en af Knud Rasmussen Selskabets medlemmer købte både brevet og bogen. Samme person har forsikret Selskabet at brevet forbliver uåbnet så længe det er i hans varetægt. Motorskonnerten Nordstjernen var inspektions-skib i østgrønlandske farvande. Samtidig virkede Nordstjernen som moderskib for Knud Rasmussens 7. Thuleekspedition. Knud Rasmussen har ikke kunne undgå at se det snurrige i navneligheden mellem denne skonnert og stedet for hans virke i Grønland nemlig North Star Bay, hvor han i 1910 grundlagde handelsstationen "Kap York Stationen Thule". Samme handelsstation dannede den økonomiske platform for Knud Rasmussens 7. Thule ekspeditioner. Ved skæbnens lunefulde spil begyndte og endte Knud Rasmussens Grønlandske eventyr under samme vartegn – Nordstjernen.



Vores fælles fortid på Kola-halvøen

Eller historien om nutidens største fund af helleristninger fra neolitikum som også er et budskab fra fortidens folk om kulturel udvikling og dynamik gennem mellemfolkeligt samvirke

Af Erik Winther

Et stort felt med helleristninger blev i 1997 fundet i ved Umba-floden på sydsiden af Kola-halvøen i Nordrusland. Helleristningerne findes på 3 øer i Kanozero-søen. De stammer fra 4000 år før vor tidsregning og indtil nu er der fundet 1300 figurer, men man mener der gemmer sig mange flere endnu. Dette nye fund af helleristninger hører til samme tradition som lignende steder med helleristninger i Norge (Alta), Karelen og ved Onega søen. Stil og motivvalg ligner kendte helleristninger fra Nordskandinavien samt Rusland. Forskerne mener, at der har foregået stort samkvem mellem de mange fortidige folk som levede her. Ligesom man ivrigt har udvekslet kulturtræk samt grundlæggende sociale og religiøse værdier. Helleristningerne er domineret af jagt symboler medens her også findes sol og måne, flyvende rensdyr, både, samt en korsformet labyrintagtig figur. Netop labyrinter er kendetegnende for Kola-

halvøen og Hvidehavets fortidige beboere. På Solovetskij-øerne i Hvidehavet findes den største samling af labyrinter fra stenalderen i Nord Europa. Forskere fra flere museer på Kola-halvøen samt fra Skandinavien arbejder løbende med at registrere fundet. Ligesom man bestræber sig på at informere offentligheden om denne forskning. Der er blevet oprettet et eget museum i landsbyen Umba (Umba, ul. Dzerzhinsky, 36) og turister kan i grupper besøge felterne med helleristningerne. Museet og forskningen er støttet af provinsregeringen og en del penge kommer også ind gennem turismen. Det privatejede mineselskab Apatit JSC har ligeledes doneret 150.000 rubler til forskning og arkæologiske udgravninger. Museet skal garantere beskyttelse af området, som efter loven er fredet som kulturel arv. På sigt håber man på at komme på UNESCOs fortegnelse over verdensarven.



Helleristninger på en af øerne i Kanozero-søen.

Skandinaverne på Kola- halvøen

Af Erik Winther

Gennem flere generationer har norske og finske familier bidraget til udviklingen blandt russiske landsmænd på Kola-halvøen i nord Rusland.

I 1860 og 70'erne slog flere norske og finske familier sig ned på kysterne af Murmansk fjorden på Kola-halvøen også kaldet Murman-kysten. Administrativt blev kolonialisterne inddelt i tre kategorier. Til den første af disse regnede man finner og nordmænd, som ikke modtog finansiel støtte fra russisk side. De havde etableret sig på kysten, hvor de boede, de havde kvægdrift og dyrkede jordlodder for at skaffe hø til kvæget. Ligesom de dyrkede grøntsager til eget forbrug. Herud over var de beskæftiget med fiskeri. Fra russisk side var man interesseret i at tiltrække flere af den slags kolonialister. Den anden kategori bestod af ludfattige russere, nordmænd og finner som bare ønskede at modtage penge fra den russiske stat for at slå sig ned på Murman-kysten. Denne gruppe kolonialister var ikke så velkomne som den første. Den tredje kategori bestod af russiske og norske handelsmænd, der havde registreret sig som kolonialister for syns skyld. I virkeligheden var de ude efter bestemte handels privilegier man havde stillet

eventuelle kolonialister i udsigt.

Zar Aleksander den 2. lovede kolonialisterne skattefrihed, ligesom de kunne få favorable lån til køb af fiskerbåde og materiale til husbyggeri. Kolonialisterne havde endvidere ret til fri handel med Norge. På den tid var det almindeligt, at man lokkede eventuelle kolonialister med forskellige privilegier, hvis de ville slå sig ned i de barske polaregne. Norge og Sverige havde historisk set samme tiltag. En del russere havde gennem årene arbejdet heroppe med forskellige gøremål, men for det meste kun om sommeren. Nu ønskede man fra statens side flere permanente bosættelser i området. Ved hjælp af disse tilflyttere udvikledes Kola-halvøens økonomiske struktur. Især blev grunden lagt for en vedvarende fjord og hav fiskeri og en handelsrute til Vardø i Norge blev etableret. I Vardø solgte kolonialisterne fisk og andre produkter og købte til gengæld: mel, salt, olie, kaffe, tobak og tøj.

Kort efter revolutionen i 1917 besatte amerikanske og engelske styrker dele af Kola-halvøen. Bolsjevikkerne, der nu var landets magthavere, organiserede en guerilla styrke til at yde den fremmede invasion modstand. En af de gamle finske kolonialistfamilier, Haikar, spillede en afgørende rolle i denne kamp.

Den finske guerilla blev indrulleret i den røde hær og bidrog i militære operationer som forhindrede, at Kola-halvøen blev delt mellem fremmede monopoler. I 1930 etablerede kolonialisternes efterkommere et fiskeri kollektiv kaldet Nordstjernen og de bidrog positivt med viden og arbejdskraft i begyndelsen af kollektiveringen. Imidlertid førte de politiske spændinger med



Finske bosættelse på Murman-kysten.

grænselandene til at det finske element var uønsket i disse områder af centralregeringen i Moskva. Efterhånden som den politiske paranoia steg arresteredes og deputeredes flere og flere af de finske kolonialister. Det var en trist tid men det skulle blive værre.

Ved krigens begyndelse evakuerede man befolkningen herunder de finske kolonialister fra krigsskuepladsen. De fleste blev deporteret til Karelen. Her var der på grund af krigen stor hungersnød og flere af de deporterede finner døde af sult.

Ved krigens slutning i 1945 vendte flere finske familier tilbage til Murmansk. I dag er nogle af de finske efterkommer vendt tilbage til Finland, men der bor stadig en del på Kola-halvøen. De betragter stadig sig selv som finske, og de er stolte af deres forfædre der har udrettet så meget og arbejdet hårdt for at udvikle Murman-kysten.



Finske kolonialister i 1926.

Historien om den allerførste Inuksuk

En inuksuk er en menneskeskabt varde som inuit af forskellige grunde opførte på udvalgte steder i landskabet. Inuksuk er den canadiske betegnelse, på grønlandsk siger man inussuk. Inuksuk er noget der ligner et menneske.

Historien om den allerførste inuksuk har vi fra Stan Nochasak (1974-), der er en inuk fra Labrador. Han er traditionel inuit trommedanser, historie fortæller og abstrakt kunstmaler. Ligesom han skriver digte og spiller skuespil.

Engang mødte han et par forskere fra Newfoundlands Memorial University. De rejste omkring og indsamlede myter og sagn fra inuit. En af de historier de havde samlet fascinerede Stan i den grad, at han lærte den udenad. Først mange år efter skrev han den ned i en lidt omarbejdet udgave.

Historien om den første Inuksuk

For en lang tid siden rejste en gruppe Inuit jægere omkring på udkig efter sæler. Hvis sæler ikke var sæler i et område, måtte jægerne opsøge et andet sted, og i dette tilfælde var det langt væk. Nu traf det sig således, at denne jagt ekspedition mødte en anden gruppe jægere, som de måtte dele jagt området med. Blandt de nyankomne var en ung mand ved navn IKaluk. Og i den først omtalte gruppe var en smuk kvinde ved navn NiKaak, som IKaluk blev forelsket i. Efter et stykke tid ønskede de at gifte sig. Men hendes far sagde nej. Han var bange for, at hans datter ville få problemer i den anden klan; at de ville behandle hende grusomt. Efter mange forsikringer fra de fremmede jægere om Ikaluks hæderlighed overgav faren sig omsider og sagde god for ægteskabet. Imidlertid stillede NiKaaks far den betingelse, at Ikaluk skulle rejse tilbage

til sin familie og sætte dem ind i, hvad der var blevet aftalt og at han så skulle vende tilbage den følgende sommer. For NiKaak var det en stor smerte at skulle skilles fra IKaluk. Før han tog afsted, gik de sammen op på en klippe og IKaluk vidste, hvor han skulle hen og hvor hans familie boede. Men NiKaak kunne ikke se, hvor det var. Det var uden for horisonten. Hun brød i tårer og var praktisk talt utrøstelig. Hun sagde og tænkte: ”Du kommer ikke tilbage. Jeg ved, at noget frygteligt vil ske. Du skal ud på en lang rejse. Måske vælger en hval din kajak så du drukner i havet. Måske få vi en hård vinter og folk sulter ihjel. Eller måske har du glemt mig til næste år og har fundet en kone fra din egen landsby.”

Hun var trøstesløs og da han så det begyndte han at samle nogle sten sammen. Det gjorde hende nysgerrig, tårerne forsvandt og hun spurgte: ”Hvad laver du? Hvad er det?”

”Det,” svarede han, ”er en inuksuk. Det er min inuksuk. Det er ikke en Inuk (et menneske), fordi den er ikke af kød og blod, og den kan ikke tale, men inde i denne stenfigur har jeg bundet min ånd, og jeg efterlader den her hos dig, indtil jeg vender tilbage. Bevogt den med omhu og hold øje med at ingen ødelægger den, for da ville min ånd flyve med vinden, og jeg ville dø. Kom her hver dag og tal med mig. I ånden kan vi aldrig skilles”.

Nu vidste hun han ville vende tilbage for at genfinde sin ånd og hun blev både glad og trøstet. Gennem alle årstiderne besøgte hun inuksuken og talte med den. Hun følte sig ikke ensom, som hun først havde troet. Landsbyboerne var ofte nysgerrige om, hvorfor hun tog så mange ensomme gåture, men hun røbede ikke sin hemmelighed, fordi hun frygtede, at de måske skulle tro hun var blevet småtosset. En dag hen af middagstid

fik hun øje på et lille punkt der langt ude i horisonten. Efterhånden tog det form af en gruppe mennesker der kom nærmere og nærmere. Og ja det var IKaluk og hans familie. Hun blev stærkt ophidset og løb dem i møde. Samme aften skabte de en glædelig begivenhed. Nikaak og IKaluk besluttede at fortælle historien om deres inuksuk. Først var de noget tilbageholdende idet de nødigt ville fremstå som gale eller vanvittige. Imidlertid så folk på hinanden og sagde begejstret, at denne historie ville de fortælle videre til deres børn som igen ville fortælle den til deres børn og sådan videre og videre.

Således at hver gang vi ser en inuksuk, bør vi respektere den, fordi den minder os om vores livsånder.



Inuksuk ved Lac Bombardier i Canada.

KNUD RASMUSSEN SELSKABET

Bestyrelse:

FORMAND

CLAUS ORESKOV

39461114 • info@infonor.dk

NÆSTFORMAND

BIRTE HAAGEN

45852035 • tinok.birte@email.dk

KASSERER

NANCY PEDERSEN

40307409 • nancypedersen@live.dk

BESTYRELSESMEDLEM

JAKOB KYED MOTZFELDT

53535025

BESTYRELSESMEDLEM

ERIK FLEICHER ("BARN")

SUPPLEANTER

JYTTE BLOCH-KELSEN

45819695 • jytte-bloch-kelsen@privat.dk

HANS CHR. HEICKENDORF

55985856 • heickendorf@webspeed.dk

KNUD MICHELSEN

39627781 • knud@michelsen.mail.dk

ANJA HYNNE NIELSEN

Redaktionen af »Slædesporet«

– udgøres af bestyrelsen med

Claus Oreskov

som ansvarshavende redaktør.

Alle henvendelser vedr. udgivelsen

bedes rettet til redaktøren

info@infonor.dk

ISSN 1603-9246

WWW.KRH.DK

Kunst i læ af polarcirklen

Den samiske kunsthåndværker, Per Isak Nikolaus Juuso, er født 1953 i Karesuando på den svenske side af byen. Hans forældre var aktive renhyrder og han lærte kunsthåndværket fra dem. Han graduerede i metal og design. Han videreuddannede sig indenfor metal og formgivning. Per Isak Juuso har arbejdet i metal, træ, horn og tekstil og har været en førende udvikler af moderne samisk kunsthåndværk (daidda duodji). For ham er det ikke længere de traditionsbundne former og genstande som han arbejder med. I dag er han spydspidsen i et fornyet kunstnerisk gennembrud, der trænger sig på indenfor den samiske kulturarv.

Han har undervist i kunsthåndværk på samernes folkehøjskole i Jokkmokk (Sverige) og på højskolen i Kautokeino (Norge). Undervisning betyder meget for ham, idet han derved kan være med til at give de impulser videre som kan stimulere faget. Han mener, at hvis man som han selv vil forny traditionen kræver det netop, at man har et kraftigt afsæt i samme tradition. Han savner meget et moderne museum i Sverige der kunne samle samisk nutidskunst.

